

Iz prošlosti Matuzića, sjedišta današnje općine Doboj Jug

MIRALEM BEGIĆ

.....

Nastanak i ime naselja

Prilikom istraživanja povijesti Matuzića, historičar Zavičajnog muzeja Doboj, prof. Brano Belić je 25. oktobra 1985. godine, u emisiji bivše JRT "Znanje-imanje", koja se snimala iz Matuzića, rekao da su Matuzići dobili ime po Matuzama, a to je rodovsko ime doseljenika iz Crne Gore, najvjerovatnije iz graničnog područja prema Hercegovini. U Crnoj Gori i danas postoji naselje koje se zove Matuzi.

Doseljenici su se naselili na ova područja krajem 15. i početkom 16. stoljeća. Zatekli su mirno stanovništvo srednjovjekovne Bosne, pa su se sa njima tokom vremena izmiješali. Predaja govori da su u selu bili nekakvi Matuše, Matuzi, Matuže, da su bili krupni ljudi, a na uzvišenju zvanom Vis imali su crkvu. Nažalost, do danas, na lokalitetu Vis nikada nisu vršena bilo kakva arheološka istraživanja, pa se ova teza uzima sa rezervom.

Prema pisanim izvorima, o kojima je najviše pisao Matuzićanin Ahmed Aličić, ovo naselje počelo se razvijati kao seoce prastarog imena Matuzići koje leži na ušću rijeke Usore u Bosnu. "Dvije rijeke s dvije strane, među njima rodno polje i iznad njega obronci okićeni zelenim baščama, iz kojih bojažljivo vire crveni i garavi krovovi posavskih čardaklija – to su Matuzići." Tako piše Ahmed Aličić u svom radu objavljenom u "Novom Beharu" XV/1942-43, 1, 28–31. pod naslovom "Na sastavcima Usore i Bosne u prošlosti i sadašnjosti".

Ovo područje, što zbog plodne zemlje, što zbog geografskog položaja, bilo je naseljeno od davnina. Na to nas upućuje Velika i Mala gradi- na u Mravićima te pomenuti brežuljak Vis u Matuzićima. Neki nazivi njiva ili izvorišta voda ukazuju da se radi o prastarom naselju. Tako se neke njive zovu Pirnjevi, Peraci, Šatorke, Havdine, dio naselja se zove Četrlja, Kuršum, ili prirodni izvori vode kao što su Perasluka, Vis, Bukovac, Šumska Voda, Sječa, Breza, Donja voda itd. U selo vode dva srednjovjekovna puta koja se odavnina spominju i to od rijeke Bosne "Drum" a od Usore "Grabik" koji se sastaju u Matuzićima i zajedno čine 'Drum' koji ide dalje pobrdaljem između Mravića, s jedne i Kraševa i Lepenice, s druge strane preko Trepča, sve do Travnika. Dakle, još u davna vremena kroz Matuziće se išlo i na sjever i na jug.

Prelazak domaćeg stanovništva na islam u ovim krajevima intenziviran je početkom 16. stoljeća. U jednom zapisniku tešanjskih kadija između 1639. i 1642. godine, stoji da je ovaj kraj već tada bio skoro potpuno islamiziran. (Cijelo područje oko rijeke Usore tada poznato kao Pousorje.). Doboj je u ovom kraju bio središte islamizacije kao i ostali gradovi tada u Bosni. Pošto su Matuzići bili vrata Doboja, ovaj grad morao je biti poislamljen prije ostalih naselja u svom zaleđu. Muslimani Matuzića ne sjećaju se svojih predaka nemuslimana i ne znaju da su njihovi stari bili ista drugo osim muslimani. U gore spomenu-

Matuzići, panorama

tom zapisniku navode se muslimani između rijeke Bosne i Usore u Matuzićima, Kraševu, Mrakovićima (Mravićima), Lepenici itd.

Ahmed Aličić navodi kako mu je Ibro Kaloševac iz Matuzića pričao o strašnoj kugi koja je poharala ljude i blago (stoku) u čitavom kraju. Tada je ono malo preživjelih seljaka u Matuzićima uzoralo prvo oranje s tri juneta u čitavom selu. Pored kuge, ovaj kraj je stradavao i od neprijateljskih provala zbog svog geografskog položaja na putevima koji su vodili uz Bosnu i Usoru.

Sačuvana je i predaja o nastanku greblja u Zaimovićima koje se nalazi u gornjoj mahali Matuzića. Priča se da su nekad davno u Matuzićima zanoćili neki svatovi iz Travnika. Oni su su išli po mladu u Džakule kod Gradačca. Vraćajući se prema Travniku u Matuzićima ih zatekne noć, pa su morali konačiti. Tu noć im se razboljela mlada i umrla. "Maštulugdžija", koji je trebao ići ispred svatova do odredišta (Travnika) da nosi radosnu vijest, morao se pretvoriti u kahardžiju, vratiti se u Gradačac i prenijeti tužnu vijest. Mladina fami-

lija nije mogla povjerovati u ovo, pa je došla u Matuziće, do mjesta gdje im je kćerka umrla. Ukopali su je u jednu bašču pored puta i odlučili da se tu nastane. Tako je nastalo ovo porodično greblje koje se veže za dolazak familije Zaimovića. Sačuvana je i predaja da je u Matuzićima konačio Omer paša Latas sa svojom ordijom. Tu su umrla dva njegova vojnika koji su pokopani na njivi zvanoj Radoši, o čemu svjedoče dva stara mezara do današnjeg dana.

Pod kraj 19. stoljeća, Matuzići su imali svega desetak zadruga (domova) a polovinom 20. stoljeća 89 domova sa 579 stanovnika. U selu su živjeli ovi stari rodovi: Skulić, Aličić, Avdić, Zaimović, Salkičević, Hodžić, Begić i Muratović. Za rod Skuljića priča se da je došao sa Sultan-Fatihom. Od njih su postali Aličići, koji su prozvani po svom pradjedu Aliji koji je živio u prvoj polovini 19. vijeka. Već smo rekli da se dolazak Zaimovića vezuje za predaju o nastanku njihovog greblja. Došli su iz Džakula, sela između Gračanice i Gradačca, pa su ih u početku u stara vremena zva-

li Džakule. I danas u mjestu Džakule postoji rod Zaimovića, koji su imali najbolju zemlju u selu.

Stanovništvo Matuzića se uglavnom bavilo zemljoradnjom, stočarstvom i voćarstvom. Otvaranjem tvornice šećera na Usori (Doboj), krajem 19. stoljeća, manji broj žitelja počinje da sije repu za potrebe ove fabrike. Izgradnjom uskotračne pruge Usora – Pribinici, (1898.), tešanjka porodica Turalić, pored željezničkog stajališta na Karušama, a uz raskršnicu puteva za Maglaj i Teslić, sagradila je dućan sa prenočištem i kahvanom. Stanovništvo je živjelo teško. Mali broj ljudi je radio na željeznici, sezonski u tvornici šećera, te u sječi šume. Nakon prestanka sa radom tvornice šećera na Usori, 1930. godine, brojni radnici su ostali bez posla, među kojima i nekoliko ljudi iz ovog sela.

Mekteb i džamija „Salihija“

Matuzići nisu imali džamiju sve do 1940. godine. O tome je ček ispevana i pjesmica koju je po predanju smislila Fatima Hodžić početkom dvadesetih godina prošlog stoljeća:

*Jest ga ovo selo na lijepu,
Na lijepu ali na rajetku,
Mahana mu što džamije nejma !*

Pred kraj 19. stoljeća nasred sela sagrađena je primitivna zgradica koja je služila kao mekteb sve do kraja Prvog svjetskog rata kada je srušena. Na tom mjestu sagrađena je veća i ljepša zgrada koja je služila kao mekteb sve do 1938. godine. Tada se počelo govoriti o gradnji džamije, ali je ipak odlučeno da se prvo gradi mekteb–koji je dovršen i svečano otvoren na Ramazanski bajram 1938. godine. Kako je najbliža džamija u selu Lepenica, bila udaljena 3–4 km, u proljeće 1939. godine započela je izgradnja prve džamije u Matuzićima. Džamija je dovršena i svečano otvorena 27. septembra 1940. godine. Imala je lijepu munaru od klesanog kamena, koju je sagradio Mujaković Salih iz Matuzića. Kao muallimi u ovom selu služili su: Smajo Aličić, Mula–Salih Aličić, Ahmed Aličić, Sakib Begić, Mehmed Avdić i Ramo Aličić.

Od 1945. godine u zgradi mekteba počela je sa radom četvororazredna osnovna škola koju su pohađala djeca iz Matuzića, Mravića, Lepenice i Kraševa. Do tada se išlo u školu na Tešanjku. Prvi učitelj u Matuzićima od 1945. -1947. godine je bio

Haso Handžar.

Džamija je prvi puta renovirana 1967. godine kada je Muharem Habibović iz Doboja izvršio pokrivanje munare limom. Renoviranje unutrašnjosti džamije izvršeno je početkom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Molerske radove izvodio je Husejn Kotorić iz Ljetinića. Vremenom se ipak osjetila potreba za većom i ljepšom džamijom, pa su džematlije odlučile da krenu u izgradnju nove džamije na istom mjestu. Akcija je počela drugog dana Ramazanskog bajrama 1980. godine. Umjesto stare, izgrađena je nova džamija, a munara temeljno renovirana (urađena plastična fasada, u proljeće 1987. godine). Radove su izveli radnici "Radnika" iz Doboja. Proklanjanje džamije obavljeno je 16. 8.1987. godine.

Kako se naglo povećavao broj stanovnika naseljavanjem u ravničarskom dijelu oko saobraćajnice M-4, vrlo brzo se osjetila potreba za još jednim vjerskim objektom, pa je odlučeno da se novi mekteb gradi na vakuifskoj parceli zvanoj Njivica na Karušama. Pred sami rat postavljeni su temelji za gradnju mekteba. Tada su sinovi rahmetli hadži Alije Avdića (Husein, Salih, Ahmet–Bego) bili vodeći aktivisti. Međutim, rat je prekinuo te aktivnosti.

U ratu za Bosnu i Hercegovinu (1992.–1995.) kao glavna meta srpskom agresoru, džamija je doživjela velika razaranja. Munara je oborena u granatiranju 17. 10. 1992. godine u poslijepodnevnim satima. Pala je na kupolu džamije, pa su oštećenja objekta time povećana.

Obnovu džamije, odmah po završetku rata, 1996. godine, finansirao je Visoki Saudijski komitet. Kako nakon završetka obnove, 1997. godine, džematlije nisu bili zadovoljni urađenom s nacijom (Visoki Saudijski Komitet nije htio ulagati sredstva u obnovu porušene munare), uputili su žalbu „nadzornom organu“ Zijadu Imamoviću iz Zenice preko kojeg se odvijala čitava ta aktivnost. Na veliko iznenađenje dobili su odgovor „da se poklonjenom konju ne gleda u zube“. Razočarani takvim stavom išli su i u Rijaset Islamske zajednice, kod donatora u Visoki Saudijski komitet – ured u Sarajevu, ali je sve bilo uzalud. Zato su i odlučili zasukati rukave i svojim sredstvima sanirati već sanirano, te na temeljima porušene izgraditi novu munaru. Na Bajramskom sijelu, 24.

1.1999. godine, kojeg je okupio mjesni imam Hazim ef. Spahić, prvi novčani prilog u iznosu od 500, 00 KM dao je dipl. ing. Zijad (Muhameda) Skule. Slijdili su ga i drugi, pa je samo za jedan dan upisano 23.000,00 KM dobrovoljnog priloga za novu džamiju. Bio je to velik zahvat za, ratom izmučene džematlije, ali je odlučeno da se krene postupno. Radovi na izgradnji nove munare počeli su 10.04.1999. godine, a završeni skidanjem skele 17. 7.1999. godine. Munara je visoka 45,30 metara bez alema, sa akšamskom i još dvije šerefte. Na vrhu munare je lijepi alem koji je visok 2 metra, a postavljen je u petak 16. 7. 1999. godine, poslije džuma namaza, što ukupno čini munararu visokom 47,30 metara, što je svrstava u red visokih objekata te vrste u našoj zemlji. Radove na izgradnji munare izvodila je firma „Mesadžid“, vlasništvo hadži Zuhdiye ef. Imamovića, imama iz džemata Konjodor kod Bužima.

Bilo je više imama koji su službovali u ovom džematu. Sa najdužim stažom bio je mještananin Ramo ef. Aličić koji je radio kao muallim i imam i prije samog otvaranja džamije 1940., pa sve do marta 1968. godine. Poslije njega kroz ovaj džemat su prošli slijedeći imami: Alija ef. Ahmetović iz Žepe koji je službovao prije Matuzića u Kozluku, Osman ef. Trepčić iz Šija koji se posebno isticao lijepim mekamom, Hasan ef. Okić iz Sladne kod Srebrenika, Kasim ef. Zlatić iz Malina kod Travnika, Muharem ef. Hadžić iz Novog Sela kod Tešnja, Edin ef. Pašalić iz Puhovca kod Zenice koji je službovao u ovom džematu sve do rata 1992. godine. Pošto su Matuzići u ratnom periodu 1992. – 1995. ostali bez svog imama (dotađnji imam Edin ef. Pašalić, u maju 1992. godine je napustio službu i Matuziće), u džematu su obavljali džume, vjersku pokuku, ukop umrlih i ostale potrebe slijedeći imami: Sabit ef. Šiljić, imam iz Mravića, Edhem ef. Čamdžić, vjersko-prosvjetni referent Odbora I.Z. Doboj, hzf. Senaid ef. Zaimović, student FIN-a, te Elvedin Aličić, učenik Gazi Husrev-begove medrese.

Elvedin Aličić je dužnost imama obavljao sve do 1.10.1996. godine, kada odlazi na studije u Sarajevo, na Fakultet islamskih nauka, a potom na dužnost izvan ovog džemata. Poslije njega, od 1. 10. 1996. godine na dužnost imama u ovaj džemat došao je Hazim ef. Spahić iz Puhovca kod Zenice, koji je službovao u Medakovu kod Tešnja. On je i danas imam ovog džemata. U medresama Tuzla, Gračanica i Tešanj školovalo se nekoliko mještana iz ovog sela kji su službovali po drugim bližim i daljim džematima. Tako je Osman hodža Begić službovao u Trepču, te u Lišnji kod Prnjavora. Prvi koji je iz Matuzića završio medresu bio je Ahmed Aličić. Ipak se izdvaja hafiz mr. Senaid ef. Zaimović iz Matuzića koji je ušao u historiji GHM i uopšte u historiju Bošnjaka kao tadašnji jugoslavenski rekorder u hifzu.

Prvi vakif u Matuzićima bila udova hadži Omera Aličića–Saliha Aličić, rođena Durmić, koja je odmah poslije Prvog svjetskog rata u centru sela darovala parcelu za izgradnju mekteba i džamije. Danas džamija u Matuzićima s pravom nosi ime „Salihija“, po imenu svoga vakifa Salihe, plemenite žene i prvog vakifa Matuzića. Ona je 1938. godine uvakufila još jednu parcelu od 16 dunuma, zvana Jaričište, koja je davala dobre prinose u žitu i sijenu. Osim Salihe-hanume, kao istaknuti vakifi u ovom selu spominju se Husein Zaimović, koji je uvakufio poveću oranicu, zatim Smajl Aličić i Husein Skulić. □

Džamija u Matuzićima